

ÖĞRETMENLERİN PENCERESİNDEN OYUN VE EĞİTİM PROGRAMLARINDA OYUNA YER VERME DURUMLARI¹

Doç. Dr. Fatma ÜNAL²
Arş. Gör. Emine Ela KÖK³
Yrd. Doç. Dr. Yunus PINAR⁴

ÖZET

Oyun, çocuklar için önemli bir eylem, araştırmaya yönelik serüvenin ise başlangıcıdır. ÖĞretmen, çocuğun bu serüveninde çocuğun en yakınında olan kişilerden biridir. Bu çalışmanın amacı, okul öncesi öğretmenlerinin oyun kavramına ilişkin algılarının ve eğitim ortamında oyuna yer verme durumlarının ortaya konulmasıdır. Bu doğrultuda yapılan çalışmada; okul öncesi öğretmenlerinin; oyun kavramına ilişkin algıları, çocuk için oyunun önemine ilişkin görüşleri, eğitim programında oyun etkinliklerine yer verme durumları, oyun etkinliklerini planlama ve uygulama sürecinde dikkate aldıkları konular ile karşılaştırdıkları sorunlar ve çözüm önerileri incelenmiştir.

Araştırmanın çalışma grubunu, gönüllülük esasına dayalı olarak araştırmaya katılan Antalya ilinde görev yapan on yedi okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma olgu bilim deseninde nitel bir çalışmadır. Veri toplama aracı olarak yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda yer alan soruların işlevselliği üç okul öncesi öğretmeninin katıldığı pilot uygulama ile kontrol edilmiştir. Pilot uygulamanın ardından görüşme formuna son şekli verilerek çalışma grubuna uygulanmıştır. ÖĞretmenlerden elde edilen veriler araştırmacılar tarafından kodlanarak içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir.

Araştırma bulguları öğretmenlerin; oyunu öğrenme, deneyimleme, eğlenme, zaman geçirme, rahatlama, kendini gerçekleştirme, ifade etme, gelişimi destekleme aracı olarak gördüklerini göstermektedir. Ayrıca araştırmadan elde edilen bulgular, öğretmenlerin oyunda ödül ve ceza ile ilgili uygulamaları kullandıklarını; bazı öğretmenlerin ceza uygulamalarından kaçınmasına rağmen, ödül kullanmaya devam ettiklerini ortaya çıkarmaktadır. Araştırma bulguları, öğretmenlerin oyuna ilişkin görüşlerini ortaya koymasının yanı sıra öğretmenlerin sınıf içi oyun uygulamalarına ait ögeler içermesi bakımından da önemli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi EĞitimi, ÖĞretmen, Oyun, Çocuk, EĞitim Programları

¹ Bu Makale 21-23 Ekim 2017 tarihleri arasında Antalya'da düzenlenen ASEAD II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan bildirinin geliştirilmiş halidir.

² Akdeniz Üniversitesi EĞitim Fakültesi, funal@akdeniz.edu.tr

³ Akdeniz Üniversitesi EĞitim Fakültesi, elakok@akdeniz.edu.tr

⁴ Akdeniz Üniversitesi EĞitim Fakültesi, yunuspinar@akdeniz.edu.tr

PRESCHOOL TEACHER'S PERSPECTIVES ON PLAY AND THEIR ROLES REGARDING VARIOUS GAMES IN EVERYDAY LIFE IN KINDERGARTEN

ABSTRACT

Play can be thought of as an important way children explore the world from different perspectives and preschool teachers play a highly sensitive role in preschool children's play. The purpose of the present study was to demonstrate preschool teachers' perceptions of play and examine teachers' thinking and practices in relation to the role of the play in everyday life in kindergarten. We have also investigated teachers' views regarding games, the importance of games in educational activities for kids, teachers problems by planning educational activities and how they generate possible solutions.

The volunteer participant of this study consists of 17 preschool teachers in Antalya. Qualitative research methodology was used for our study and phenomenological study was chosen as a research design. A structured interview is used in this study which covered qualitative data collection techniques. This study proceeded from a content analysis, a widely used qualitative research technique which coding categories are derived directly from the text data.

The salient findings revealed that preschool teachers perceive the play/game as a type of learning and experience, or a way to spending time, relaxation, self-realization, or a tool to help children express their feelings and as a method for support child's development. Amongst other findings, it can be assumed that teachers use carrot and stick method during a play and some teachers have a tendency to using praise and a reward system to motivate the children. On the one hand, the results show Kindergarten teachers' perspectives on play in the classroom, on the other hand, provides some information on the teachers roles regarding indoor and outdoor games.

Keywords: Early Childhood Education, Teacher, Play, Child, Education Programs

GİRİŞ

Oyun, çocukların kendilerini ifade edebildikleri, duygularını yansıtabildikleri, birçok deneyim elde ettikleri çocuklar için vazgeçilmez ve sınırlandırılması mümkün olmayan eylemdir. Oyunu sadece bir zaman geçirme aracı olarak görmek çocukların gelişimlerini, ilgilerini, ihtiyaçlarını göz ardı etmek demektir. Rousseau (1889) çocukluğun hiç bilinmediğine dikkat çekerek, çocuğu tanıma ve çocukların gereksinimi olan doğadan ve oyundan onları mahrum bırakmamanın önemi üzerinde durmaktadır.

Oyunla ilgili geçmişten günümüze oyunun tanımı, işlevi, çocuğun hayatındaki önemi ile ilgili birçok görüş ileri sürülmüştür. Bilim insanlarının birçoğu oyunu çocuğun hayatının doğal bir bileşeni olduğu fikrini savunmuş ve bu düşünceyi temel alarak tanımlamalar yapmıştır. Bu tanımlamalardan çıkan ortak nokta; "oyunun çocuğun hayatının önemli bir parçası olduğu ve oyun yoluyla çocukların pek çok kazanım elde ettiği". Aynı zamanda oyun "öğrenme sanatı" olarak da nitelendirilmektedir. Yıldız (1997), oyunu çocuğun kendi yeteneklerini fark ettiği, yaratıcılık potansiyelini kullanabildiği haz ve mutluluk kaynağı olan, çocuğun tüm gelişim alanlarını uyaran, çocuğun yetenekleri kadar duygularını ve duygularını da geliştiren faaliyetlerin tümü şeklinde tanımlamaktadır.

Oyun, çocuğun günlük yaşamının bir parçasıdır aynı zamanda, öğrenme deneyimlerinin de önemli yapıtaşdır. Piaget (1962), oyun ve öğrenme ilişkisi ile ilgili iki temel işlevden bahsetmektedir. Bu işlevlerden birincisi, ‘oyun içerisindeki beceri çocuğun bildiği şemalardaki küçük değişikliklerle tekrar uygulanarak pekiştirme’ iken ikinci işlev, ‘oyun çocukta bir eylemde, işte, etkinlikte usta olma duygusunu verdiği için ego devamlılığının sağlanmasına katkıda bulunabilme’ dir. Çocuklar oyun yoluyla elde ettikleri deneyimlerle, doğal öğrenme serüvenleri yaşayabilmektedir. Bu yüzden özellikle çocuğun oyuna ilgisinin ve ihtiyacının çok yoğun olduğu erken çocukluk dönemi sürecinde çocuklara oyun oynama olanaklarının sağlanması açısından, ebeveyn ve eğitimcilerin çocuğa ve dolayısıyla oyuna bakış açıları son derece önemlidir. Aynı zamanda eğitim ortamlarının fiziki yapısı, donanımı vb. özellikler de çocukların oyun deneyimlerini etkilemektedir. Bu bağlamda, okul öncesi eğitim kurumlarının sundukları olanaklarla çocukların oyun deneyimlerini desteklemesi, bu süreçte yer alan öğretmenlerin de eğitim ortamının etkili ve verimli kullanılmasını sağlayarak, çocuklara oyun oynama olanakları sunması ve onların oyun deneyimlerini desteklemesi beklenmektedir. Çocuklar erken çocukluk döneminden ilkökul dönemine kadar uzanan dönemde oyunlarına yeni işlevler kazandırmaktadır. Çocuklar okuma- yazma, matematik ve bilimin temel bilgilerini oyun aracılığıyla elde etmektedir (Elkind, 2011).

Okul öncesi eğitim ortamlarında çocuklara kendilerine sunulan olanaklar doğrultusunda yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış oyun etkinlikleri ya da kendi oyunlarını kurup oynayabildikleri yapılandırılmamış oyun deneyimleriyle kendilerini ifade etme olanağı sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra okul öncesi eğitim programında tüm etkinliklerin planlanmasında kazanım ve göstergeler ele alınırken oyunun bir yöntem ve/veya etkinlik olarak kullanılması özellikle önerilmektedir. Oyun aracılığıyla öğrenme okul öncesi eğitimin ayrılmaz parçası olarak görülmektedir (MEB, 2013).

Oyun çocuklar için önemli bir eylem, araştırma serüveninin ise başlangıç noktasıdır. Bu serüvene çocuklar, aileleriyle birlikte çıkmakta; daha sonra öğretmenler bu sürece dahil olmaktadır. Öğretmenlerin sürece dahil olması; profesyonel bir bakış açısıyla çocukların oyunlarına yaklaşması, gözlemlemesi ve bunu yorumlaması anlamına gelmektedir. Aynı zamanda öğretmenler bu işi yaparken, edindikleri profesyonel bilgileri günlük eğitim akışlarına ve eğitim programlarına da aktarabilmektedir. Bu noktada öğretmenlerin oyunu nasıl algıladıkları, çocuklara sundukları oyun olanaklarının bilinmesi ve bunların günlük eğitim programlarının planlanmasına nasıl yansıdığına ortaya konulması önem taşımaktadır. Bu araştırmada öğretmenlerin oyunu nasıl tanımladıkları, eğitim programlarında oyuna yer verme süreçleri ve süreçteki uygulamaları belirlenmeye çalışılmıştır.

1. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemine ve desenine, araştırmanın çalışma grubuna, veri toplama aracına ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Yöntemi ve Deseni

Bu çalışmada, öğretmenler yüz yüze yapılan görüşmelerde oyun ile ilgili görüşlerini ve eğitim ortamında çocuklara sundukları oyun olanakları ile oyun planlarken gerçekleştirdikleri süreçleri ifade etmişlerdir. Nitel araştırmalarda kullanılan görüşmelerin en güçlü özelliği gözden kaçanlar hakkında bilgi edinme ve görülenler hakkında ise alternatif açıklamalar yapma fırsatı vermeleridir (Glesne, 2015). Araştırmaya katılım sağlayan öğretmenler tarafından yaşantılarında var olan durumlar betimlendiği için araştırma olgu bilim deseninde nitel bir çalışmadır (Creswell, 2013). Olgu bilim felsefesi deneyimin kendisine ve bir şeyi deneyimin nasıl bilinçliliğe dönüştüğüne vurgu yapmaktadır (Merriam, 2015).

Araştırma nitel bir çalışma olmasından dolayı, genelleme araştırma yönteminin amacı değildir ve elde edilen verilerden ulaşılan sonuçlar araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleriyle sınırlıdır. Yıldırım ve Şimşek'in (1999) vurgu yaptığı gibi nitel araştırmalarda elde edilen sonuçların geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak için veriler mümkün olduğunca detaylı ve doğrudan alıntılara yer verilerek tanıtılmaktadır. Bu çalışmada da veriler detaylı bir şekilde tanıtılmıştır.

1.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Çalışmanın amacına ve kaynaklarına dayalı olarak çalışma grubu seçildiğinden dolayı, bu çalışmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Patton, 2014). Araştırmaya Antalya il merkezinde görev yapmakta olan 17 gönüllü okul öncesi öğretmeni katılmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin tümü Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bağımsız anaokulunda görev yapmaktadır. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin hizmet yıllarına bakıldığında 2-16 yıl arasında değiştiği görülmektedir. Ayrıca araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşları 21-40 arasındadır.

1.3. Veri Toplama Aracı

Araştırma kapsamında veri toplamak amacıyla yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Bu görüşme formunda okul öncesi öğretmenlere toplam 13 soru yöneltilmiştir. Görüşme formlarında yer alan soruların işlevselliğini test etmek amacıyla, 3 okul öncesi öğretmenin katıldığı pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulamanın ardından görüşme formlarına son şekli verilmiştir. Öğretmenlere kimlik bilgilerinin gizli tutulacağı ve görüşme formlarında yer alan sorulara verecekleri yanıtların araştırma çerçevesi dışında kullanılmayacağı bilgileri verilerek, görüşme sorularına duygu ve düşüncelerini en iyi yansıtacak cevapları vermeleri sağlanmaya çalışılmıştır.

1.4. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler nitel araştırma analiz yöntemlerinden biri olan içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Görüşme kayıtlarından elde edilen öğretmen görüşleri birbirleriyle kıyaslanarak kodlar ve kategoriler tespit edilmiştir. Kategori ve kodlama işlemlerinin güvenilirliğini artırmak amacıyla kategoriler ve kodlamalar araştırmacılar tarafından ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Daha sonra kategoriler arası uyum değerlendirilmesi yapılmış ve karşılaşılan farklılıklar üzerinde tartışılarak anlaşmazlıklar giderilmiştir. Araştırmanın raporlaştırılması sürecinde öğretmenler kodlarla tanımlanmıştır. Örneğin; (Ö1) kodu, öğretmenin sıra numarasını ifade etmektedir.

2. BULGULAR

Bu bölümde, araştırma verilerinin analizleri ile elde edilen bulgulara ilişkin tablolar ve açıklamaları ile sunulmuştur. Tablo 1’de öğretmenlerin oyun kavramına ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular yer almaktadır.

Tablo 1: Öğretmenlere Göre Oyun Kavramına İlişkin Bulgular (N=17)

Kategori	Kodlar	N
Öğrenme, deneyimleme aracı olarak oyun	Yaparak yaşayarak öğrenme süreci	2
	Hayatı öğrenme aracı	1
	Yaşamı öğreten ihtiyaç	1
	Eğlenerek öğrenme	4
	Hayatı anlamının bir parçası	1
Eğlenme, zaman geçirme aracı, rahatlama biçimi olarak oyun	Materyal kullanarak eğlenme süreci	1
	İnsanın ruhunun rahatlama	1
Kendini gerçekleştirme, ifade etme biçimi olarak oyun	Kurallı ya da özgürce kendini ifade etme biçimi	1
	Kendini yansıtan en iyi araç	1
	Farklı yollarla kendini anlatabilme	1
	Kendini yansıtan en kolay araç	1
	Duyguların dışa vurulmasını sağlayan en önemli faktör	1
Gelişimi destekleyen olarak oyun	Gelişimi destekleyici araç	2
	Sosyalleşmeyi sağlayan yöntem	2
	Gelişimin olmazsa olmaz parçası	1
	Yaratıcılığı destekleyici	1

Öğretmenlerden bazılarının oyun kavramına ilişkin görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

Ö5: “Oyun, çocuğun kendini ifade edebildiği, eğlendiği ya da tüm duygularını rahatça ortaya koyabildiği bir süreçtir.”

Ö10: “Çocukların hayatı öğrendiği bir araçtır.”

Tablo 2’de öğretmenlere göre çocuk açısından oyun kavramına ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 2: Öğretmenlere Göre Çocuk Açısından Oyun Kavramına İlişkin Bulgular (N=17)

Kategori	Kodlar	N
Öğrenme, deneyimleme aracı olarak oyun	Öğrenme aracı	3
	Öğrenme için geçen süre	1
	Önemli uğraş	1
Eğlenme, zaman geçirme aracı, rahatlama biçimi olarak oyun	Eğlenme	11
	Güzel vakit geçirme	1
	Enerji sarf etme	1
	Zevk alınan aktivite	1
	Anı yaşama	1
	Nitelikli zaman geçirme	1
	Rahatlatma	1
Kendini gerçekleştirme, ifade etme biçimi olarak oyun	Kendini ifade etme biçimi	2
	Duyguların rahatça ortaya koyma süreci	3
	Özgürlük	1
	Hayal dünyası	2
	Düşündüklerini ortaya koyma süreci	1
Gelişimi destekleyen olarak oyun	Yaratıcılığı gelişimini destekleyici	1
	Her türlü gelişim alanını destekleyen etkinlik	1
Hayatta kalma aracı, yaşamsal ihtiyaç olarak oyun	Yeme içme	1
	İçme	1
	Uyuma	1
	Hayatın anlamı	1

Bazı öğretmenlerin çocuk için oyun kavramına ilişkin görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

Ö7: “Çocuklar için her şey (yemek içmek, uyumak vb.) onların hayatının anlamıdır.”

Ö12: “Her şeyi öğrenebilmesi için geçirdiği süredir.”

Tablo 3’te öğretmenlerin eğitim programlarında yer verdikleri oyun çeşitlerine ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular verilmektedir.

Tablo 3: Öğretmenlerin Eğitim Programında Yer Verdikleri Oyun Çeşitlerine İlişkin Bulgular (N=17)

	N	
Öğretmenlerin eğitim programında yer verdikleri oyun çeşitleri	Sembolik oyun	1
	Kurallı oyun	5
	Serbest oyunlar	2
	Dinlendirici oyunlar	1
	Hareketli oyunlar	4
	Dramatik oyunlar	3
	Araçlarla oynanan oyunlar	1
	Kuralsız oyunlar	1
	Açık hava oyunları	5
	Sınıf içi oyunlar	1
	Eğitici oyunlar	2
	Grup oyunları	1
	Halka oyunları	1
	Yapı-inşa oyunları	1
Geleneksel oyunlar	1	

Tablo 3’te görüldüğü gibi, öğretmenler eğitim programlarında en çok kurallı oyunlara, açık hava oyunlarına ve hareketli oyunlara yer verdiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenler bu oyun çeşitleri dışında, sembolik oyunlara, serbest oyunlara, dinlendirici oyunlara, dramatik oyunlara, araçlarla oynanan oyunlara, kuralsız oyunlara, sınıf içi oyunlara, eğitici oyunlara, grup oyunlarına, halka oyunlarına, yapı-inşa oyunlarına ve geleneksel oyunlara eğitim programlarında yer verdiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4’te öğretmenlerin oyun etkinliklerini belirleme yollarına ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 4: Öğretmenlerin Oyun Etkinliklerini Belirleme Yollarına İlişkin Bulgular (N=17)

Kategori	Kodlar	N
Program	Plan	4
	Amaç ve kazanımlar	5
	Konu ve kavramlar	7
	Aile katılımı	1
Koşullar	Yer ve mekan	2
	İklim	1
	Fiziksel çevre	1
Çocukların ilgi, istek, ihtiyaç ve gelişim düzeyleri	İlgi	4
	İstek	3
	Gelişim düzeyi	4
	İhtiyaç düzeyi	4
	Gözlenen davranışa yönelik	3
	Hazırbulunuşluk	1

Öğretmenlerin oynadıkları oyunları belirleme yollarına ilişkin görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

Ö1: “Planıma aldığım amaç ve kazanımlara yönelik olarak, çocuklara kazandırmak istediğim davranışı onlarda kalıcı kılabacak özellikte oyunlar seçiyorum.”

Ö15: “Daha çok günlük plandaki konu ve kavrama uygun olmasına dikkat ediyorum. Ayrıca etkinlik arasında dikkat çekici oyunlara da yer veriyorum.”

Tablo 5’te öğretmenlerin oyun kavramına ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular yer almaktadır.

Tablo 5: Öğretmenlerin Çocukları Oyun Oynamaya Yönlendirmesine İlişkin Bulgular (N=17)

		N
Oyuna dahil etme	Tüm çocukları oyuna davet etme	11
	Katılmak isteyenleri oyuna davet etme	3
	Katılımı zorunlu tutma	3

Öğretmenler çocukları oyuna dahil etmeleriyle ilgili uygulamalarından bazılarını şu şekilde ifade etmiştir:

Ö13: “Çocuklar oyunu çok sevdikleri için isteksiz olan olmuyor. Oyun saatine geçiş şarkısı ile oyuna davet ediyorum.”

Ö14: “Oyuna geçiş için küçük bir tekerlemeyle çocukları davet ediyorum. Tekerlemede geçen sözlere göre yerlerini alıyorlar.”

Tablo 6’da öğretmenlerin oyunda rol dağılımı yaparken başvurdukları yollara ilişkin elde edilen bulgular gösterilmektedir.

Tablo 6: Oyunda Rol Dağılımına İlişkin Bulgular (N=17)

		N
Rol dağılımı	Sayışma	2
	Sırayla	5
	Çocuğun gelişimsel özellikleri	7
	Çocuğun isteği	10
	Öğretmen müdahalesi	3

Öğretmenlerin oyunda rol dağılımıyla ilgili görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

Ö2: “Oyuna katılmak istemeyen ya da o gün pasif olan çocuğa lider rolü veriyoruz.”

Ö3: “Paylaşıyorum. Hangi çocuk neyi oynamak istiyorsa onu oynuyor. Eğer aynı anda birden fazla aynı rol istenirse dönüşümlü olarak oynattırıyorum.”

Tablo 7’de öğretmenlerin oyuna katılmak istemeyen çocuğa yönelik davranışlarına ilişkin bulgular verilmektedir.

Tablo 7: Öğretmenlerin Oyuna Katılmak İstemeyen Çocuğa Yönelik Davranışlarına İlişkin Bulgular (N=17)

		N
Oyuna katılmak istemeyen çocuğa yönelik davranışlar	Katılmaya zorlama	2
	Teşvik/cesaretlendirme	5
	Katılım için süre tanıma	4
	Katılım için ikna etmeye çalışma	7

Öğretmenlerin oyuna katılmak istemeyen çocuğa yönelik davranışlarına ilişkin görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

Ö7: “Konuşuyorum, oyunu anlatıyorum. Yine istemiyor ise bizi izlemesini istiyorum. Fikri değişir ise bize katılabileceğini söylüyorum.”

Ö9: “Bir günlük bir katılmama ise çocuğun isteğine bırakılır. Her gün tekrar eden bir katılmama ise çocuğun elinden tutarak onun bu oyunu başarabileceği konusunda cesaretlendiriyorum.”

Tablo 8’de öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen oyunda ödül-ceza kullanımlarına ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 8: Öğretmenlerin Oyunda Ödül-Ceza Kullanımlarına İlişkin Bulgular (N=17)

Kategori	Kodlar	N
Oyunda ödül kullanımı	Sözel ifadeler	4
	Alkış	7
	Sembol (Yıldız, küçük hediyeler vb.)	4
	Tebrik etme	2
	Ödüle başvurmama	-
Oyunda ceza kullanımı	Oyundan çıkarma	3
	Başarısızlık durumunda başka performans gösterme	4
	Oyuna ara verdirme (düşünme halısı vb.)	2
	Cezaya başvurmama	3

Öğretmenlerin oyunda ödül-ceza kullanımına ilişkin görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

Ö6: “Ödül olarak alkış kullanıyorum fakat kaybeden çocuğu da cesaretinden ve katılımından dolayı alkışlıyoruz. Oyun akışını çok engelleyen çocuğu oyundan çıkartıyorum. Öncesinde söz olarak uyarıda bulunuyorum.”

Ö8: “Ödül olmasına katılıyorum. Çocuğu sevindirecek küçük ödüller verebiliyorum. Çocuk oyunda gerçekten kural dışı davranıyorsa oyun dışında düşünmesini istiyorum. ‘Ben düşündüm şu karara vardım.’ dedikten sonra tekrar oyuna dahil ediyorum.”

Tablo 9’da öğretmenlerin oynanan oyunları değerlendirme durumuna ilişkin bulgular gösterilmektedir.

Tablo 9: Oynanan Oyunların Değerlendirilme Durumuna İlişkin Bulgular (N=17)

		N
Oynanan oyunların değerlendirilme durumu	Çocuklarla birlikte süreci değerlendirme	2
	Süreç değerlendirme	5
	Sonuç değerlendirme	6
	Değerlendirme yapmama	2

Öğretmenlerin oynanan oyunları değerlendirmesiyle ilgili görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

Ö4: “Oyunun değerlendirmesini çocuğun kazandığı davranışlarla yapıyorum.”

Ö8: “Değerlendirme yapıyorum. O çünkü amacım için yeterli kazanımı sağlayıp sağlamadığıma bakıyorum.”

Tablo 10’da öğretmenlerin oynanan oyunları değerlendirme şekillerine ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 10: Oynanan Oyunların Değerlendirilme Şekline İlişkin Bulgular (N=17)

		N
Oynanan oyunların değerlendirilme şekli	Çocuğa katkısı açısından	10
	Plana uygunluk açısından	6
	Oyunun geliştirilmesi açısından	3

Öğretmenlerden bazıları oynanan oyunları değerlendirme şeklini şu şekilde ifade etmiştir:

Ö5: “Her sınıfın ve yaş grubunun farklılıklar sergileyeceği kaçınılmazdır. Oyun yaş seviyesine, çocukların genel ruh durumlarına göre değerlendirilmelidir.”

Ö17: “Çocukların tutumlarını ve davranışlarını gözlemleyerek oyunları düzenliyorum.”

Tablo 11’de öğretmenlerin oynanan oyunlarda kendi rollerine ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular gösterilmektedir.

Tablo 11: Oynanan Oyunlarda Öğretmenin Rolüne İlişkin Bulgular (N=17)

		N
Oynanan oyunlarda öğretmenin rolü	Planlayıcı	6
	Gözlemci	5
	Destekleyici	3
	Oyunu yönlendiren	8
	Katılımcı	6

Öğretmenlerin oynanan oyunlarda kendi rollerine ilişkin görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

Ö9: “Oyun sırasında çocuğa oyunu anlatma, oyunda liderlik görevinde örnek olma, oyun kurallarını anlatma, oyunda çocuk için risk oluşturabilecek faktörleri oyun alanından uzaklaştırma, oyun materyallerini düzenleme gibi roller üstleniyorum.”

Ö13: “Oyunu önce anlatıyorum ve yönlendiriyorum. Genellikle denetlemeye yönelik roller üstleniyorum.”

Tablo 12’de öğretmenlere göre oynanan oyunların başarılı ya da başarısız olma nedenlerine ilişkin bulgular verilmektedir.

Tablo 12: Oynanan Oyunların Başarılı-Başarısız Olma Nedenlerine İlişkin Bulgular (N=17)

Kategori	Kodlar	N
Oyunların başarılı olması	Uygun oyun seçimi	2
	Oyunu planlama	4
	Öğretmen katılımı	2
	Oyunları bilme ve uygulama	1
	Çocukların ilgi ve isteğinin dikkate alınması	8
Oyunların başarısız olması	Karma yaş olması	1
	Öğretmen kaynaklı sorunlar	2
	Ebeveynlerin oyuna ilişkin tutumları	1
	Grup büyüklüğü	3
	Fiziki ortam	4
	Araç/gereç ve materyal yetersizliği	2

Öğretmenler oynanan oyunların başarılı-başarısız yönlerine ilişkin görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

Ö8: “Başarılı olmasındaki en önemli faktör çocuğun olmak istediği rolü ona vererek mutlu olmasını sağlamak. Başarısızlıkla çocukları zaman zaman tam olarak organize edemediğimde karşılaşıyorum.”

Ö17: “Çocuklarla birlikte çocuk olarak oyunlarda yer almak başarılı olma nedenidir. Başarısızlık nedenleri ise oyun alanlarının kısıtlı ve dar olması, çocuk sayısının sınıf alanına göre fazla olması, sınıfın yeterli donanım ve alana sahip olmaması, bahçe oyunlarında da yine yeterli donanım ve alanın olması.”

Tablo 13'te öğretmenlerin oyunların daha başarılı olabilmesi için beklentilerine yönelik bulgular yer almaktadır.

Tablo 13: Öğretmenlerin Oyunların Daha Başarılı Olabilmesi İçin Beklentilerine İlişkin Bulgular (N=17)

Kategori	Kodlar	N
Aile	Oyunun öneminin farkına varılması	8
	Ödül/ceza (rekabet) tutumu	1
	Çocuklarla birlikte oyun oynanması	2
MEB	Programın düzenlenmesi	2
	Kaynak sağlanması	4
Okul	Ortamın iyileştirilmesi	3
	Araç-gereç temin edilmesi	5
	Okul bahçesinin düzenlenmesi	2
Aile, MEB ve okul	Beklentim yok	3

Öğretmenlerin oyunların daha başarılı olabilmesi için aileden, MEB'den ve okuldan beklentilerine ilişkin görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

Ö11: “Okul olarak tüm imkanlara sahibiz. Ailelerin oyunu etkileyen oyuncak seçiminde daha bilinçli olmasını isterdim.”

Ö14: “MEB özellikle okul bahçelerinde daha güzel parklar, materyaller ve oyun alanları sağlayabilir. Aileler, çocuklarını bol bol açık, doğayla baş başa olacakları yerlere götürebilirler. Evden dışarı çıkmayan çocuklarda özgüven eksikliği ve taşkın davranışlar oyun esnasında gözlenebiliyor.”

SONUÇ VE TARTIŞMA

Oyunun, çocukların yaşamlarının ayrılmaz bir parçası olduğu görüşü eğitim dünyasında oldukça kabul gören bir düşüncedir. Öğretmenlik mesleğini seçme yoluna girmiş bireyler de eğitim hayatları boyunca, çocukların hayatında oyunun önemine dikkat çekilen eğitimlerden geçmektedir. Çocuk dünyasını anlamının bir anahtarı, yapıtaş olarak görülen bu eylemle ilgili olarak alan yazında yapılan çalışmalar genellikle oyunun çocukların gelişimlerine katkısıyla sınırlı kalmaktadır. Bu çalışmayla, çocuklarla birlikte ve uygulamanın içinde olan öğretmenlerin oyuna bakış açıları ve bu bakış açısının bir yansıması olarak öğretmenlerin eğitim programlarında yer verdikleri oyunlar ile eğitim ortamlarında oyunu planlama, uygulama ve değerlendirme süreçleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma bulgularından öğretmenlerin oyun kavramına ilişkin görüşleri incelendiğinde; bulgular, öğretmenlerin oyunun öğrenme işlevi üzerinde durduğunu göstermektedir. Öğretmenlerden gelen cevaplar doğrultusunda elde edilen kategorilerden en çok üzerinde durulan kategori “öğrenme, deneyimleme aracı olarak oyun” kategorisidir. Bu bulgulara dayalı olarak öğretmenlerin oyunu eğitim ortamlarında bir öğrenme ve deneyimleme aracı olarak gördükleri söylenebilir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin oyun kavramına ilişkin görüşleri “eğlenme, zaman geçirme aracı, rahatlama biçimi olarak oyun”, “kendini gerçekleştirme, ifade etme biçimi olarak oyun” ve “gelişimi destekleyen olarak oyun” kategorileri altında toplanmaktadır. Araştırma bulguları Ünal’ın (2017) okul öncesi öğretmen adaylarının oyun kavramına ilişkin metaforik algıları üzerine yaptığı çalışma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Bu bulgulara dayalı olarak, öğretmen adayları “öğrenme, deneyimleme aracı olarak oyun” kategorisi altında 12 farklı metafor üretmiştir. Bu çalışma da öğretmenler farklı kodlarla oyunun öğrenme ve deneyimleme işlevi üzerinde durmuştur. Öğretmenlerin çocukların oyunlarını öğrenme, eğlenme, yaşama, gelişimi destekleme, kendini ifade etme aracı olarak değerlendirmeleri, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından eğitimin genel amaçları doğrultusunda belirlenen, okul öncesi eğitimin genel amaçlarının başında gelen; çocukların beden, zihin, duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamak (Haktanır, 2008) amacına ulaşılması açısından önemli görülmektedir.

Giren’in (2016) okul öncesi öğretmenlerinin oyuna bakış açısını metaforlar aracılığıyla elde etmek amacıyla yürüttüğü çalışmasında, okul öncesi öğretmenleri oyunun öğretici rolü üzerinde durmuşlardır. Bu kategori altında yer alan metaforlar, göz, öğrenme ve hayatla iletişim kurma, eğlence, hava-su-ekmek, hayatın en önemli gelişim sebebi, gelecek, çocuğun işi, öğrenme aracı, hayatın anlamı, hayatın provası, yeni şeyler üretme, hayat şeklindedir. Başka bir çalışma Özdemir ve Ramazan (2012) tarafından yapılmış olup, oyun aracı olan oyuncaklara ilişkin öğretmen, çocuk ve aile algısı incelenmiştir. 10 okul öncesi dönem (48-72 aylık) çocuğu, 17 anne ve 11 okul öncesi öğretmeni ile oyuncakla ilgili yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda, hem çocuklar hem de yetişkinlerin oyunun bir eğlence aracı olmasına vurgu yaptığı bulunmuştur.

Öğretmenlere çocuklar açısından oyunun ne olduğu sorulduğunda, öğretmenlerden elde edilen yanıtların öğretmenlerin kendilerine göre oyun kavramını tanımlarken verdikleri yanıtlardan biraz farklılaştığı görülmektedir. Buna göre, öğretmenlerin kendilerinin oyun kavramına ilişkin görüşleri ile çocuklar açısından oyun kavramına ilişkin görüşleri, “öğrenme, deneyimleme aracı olarak oyun”, “eğlenme, zaman geçirme aracı, rahatlama biçimi olarak oyun”, “kendini gerçekleştirme, ifade etme biçimi olarak oyun” ve “gelişimi destekleyen olarak oyun” kategorilerinde birleşmekteyken; “hayatta kalma aracı, yaşamsal ihtiyaç olarak oyun” kategorisinde farklılaşmaktadır. Bu noktada öğretmenlerin oyunu çocuklar için hayati öneme sahip bir ihtiyaç olarak gördükleri söylenebilir. Giren’in (2016) çalışmasında elde edilen kategoriler bu çalışmayla benzer göstermektedir ve araştırmada elde edilen kategoriler, öğretici rolü ile oyun, eğlendirici rolü ile oyun, çocuğun kendini ifade etme biçimi ve duygularını yansıtıcı rolü ile oyun, yaşamsal ihtiyaç rolü ile oyun ve çocuğun hayatının bir parçası rolü ile oyun şeklindedir.

Öğretmenlere eğitim programlarında yer verdikleri oyun çeşitleri sorulduğunda, en çok açık hava oyunlarına ve kurallı oyunlara yer verdikleri ve oyunları kendilerine göre sınıflandırdıkları görülmüştür. Örneğin, kuramsal olarak “kuralsız oyunlar” diye bir oyun sınıflandırması bulunmazken, öğretmenler böyle bir oyun çeşidinin var olduğunu ve sınıf ortamlarında bu oyun türüne yer verdiklerini ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin oyun etkinliklerini belirleme yollarına ilişkin görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin genellikle eğitim ortamında yer verdikleri oyunları; programa ve çocukların ilgi, istek, ihtiyaç ve gelişim özelliklerine göre seçtikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra bazı öğretmenlerin eğitim ortamlarında var olan koşullara göre oyunları belirlediklerini ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin çocukları oyun oynamaya yönlendirmesine, oyunda rol dağılımına ve öğretmenlerin oyuna katılmak istemeyen çocuğa yönelik davranışlarına ilişkin bulgularda, öğretmenlerin çocukları oyuna dahil olmaları için zorlayabildiği ya da rol dağılımına müdahale edebildikleri, bunun yanı sıra, çocukların oyuna dahil edilmesinde katılmak isteyenleri oyuna davet ettikleri ya da rol dağılımını çocuğun isteğine bırakabildikleri görülmektedir. Bu bulgular dikkate alındığında, öğretmenlerin çocuk merkezli yaklaşımın yanı sıra, geleneksel yaklaşıma uygun tutum ve davranış biçimleri sergiledikleri söylenebilir.

Öğretmenlerin oyunda ödül ve cezaya başvurmalarına ilişkin bulgular ele alındığında, tüm öğretmenlerin ödülü farklı biçimlerde (sözel ifadeler, alkış, sembol, tebrik etme) sınıf ortamında kullandıkları görülmektedir. Bu durum ödülün eğitim ortamında kullanılmasının çok doğal olarak algılandığının bir göstergesi olarak dikkat çeken bir bulgudur. Ödül, mekanik olmayan işlerde çocukların performansını olumsuz yönde etkilemektedir. Çocuk, ödülün verdiği stres altında kendini performansına odaklayamaz; yaptığı işi mekanikleştirerek o işi yapar, ancak işi düşünmeden ve kendisini o işe vermeden. Bu durum da o işe olan ilgiye, işin kalitesine ve gelişimine zarar verir. Ayrıca çocuktan yaratıcı ve düşünme gerektiren bir şeyi en yüksek performansla gerçekleştirmesi beklenirse, o iş asla bir ödüle bağlanmamalıdır (Bolat, 2016). Çocuk açısından oyun oynamak, tam da bir keyif ve keşif kaynağı olarak ödülün kendisidir. Bu durumda ödülün ödülle teşvik edilmeye çalışılması oyunu oyun olmaktan çıkararak çocuğun içsel motivasyonunu ve oyunun çocuğa olan katkılarını

sınırlandıracaktır. Araştırma bulgularında, öğretmenlerin oyunda farklı cezalara da başvurduğu dikkat çekmektedir. Öğretmenler kimi zaman oyunda başarısızlık durumuyla karşı karşıya kalmış çocuklardan başka performans sergilemelerini (hayvan taklidi, şarkı söyleme vb.) isteyerek, kimi zaman da çocukların oyunlarına ara vermelerini ya da oyundan çıkmalarını isteyerek çocukları cezalandırmaktadır. Oysa oyun çocukların en doğal hakkıdır. Oyun sırasında çocukların beklentilere uygun davranışları sergileyememeleri durumunda oyundan çıkarılmaları ya da onlardan başka bir oyun davranışını ceza olarak sergilemelerinin istenmesi çocukların oyun oynama haklarının ihlali olarak düşünülmektedir.

Öğretmenlerin oynanan oyunları değerlendirme durumlarına ve değerlendirme şekillerine ilişkin bulgular göz önünde tutulduğunda, öğretmenlerin süreç ve sonuç değerlendirmeye odaklandıkları, bazı öğretmenlerin çocukları da değerlendirme sürecine dahil ederek, oyun sürecini değerlendirdiği, bazılarının ise değerlendirme yapmadıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra oynanan oyunların değerlendirme şekillerine ilişkin bulgular, öğretmenlerin çoğunluğunun oynanan oyunları çocuğa katkı sağlaması açısından ve plana uygunluk açısından değerlendirdiğine işaret etmektedir. Aynı zamanda öğretmenler, oynanan oyunların değerlendirmesini bir sonraki oyuna ışık tutması için (oyunun geliştirilmesi açısından) yapmaktadır.

Oynanan oyunlarda öğretmenin rolüne ilişkin öğretmen görüşlerine bakıldığında, öğretmenlerin “planlayıcı”, “gözlemci”, “destekleyici”, “oyunu yönlendiren” ve “katılımcı” roller üstlendiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Öğretmenlerin oyun sırasındaki rolüne ilişkin olarak çocukların görüşlerinin değerlendirildiği, Tuğrul, Aslan, Ertürk ve Özen Altınkaynak (2014) tarafından yürütülen çalışmada ise, bu çalışma bulgularından farklı olarak çocukların çoğunluğunun oyun oynarken öğretmenlerinin daha çok etkinlik ve derse hazırlık yaptıklarını, dosyalarla ve bilgisayarla uğraştıklarını belirttikleri ortaya konulmuştur. Öğretmenlerinin kendileriyle oynadığını belirten çocukların sayısı (9 çocuk) oldukça düşüktür. Sadece 11 çocuk oyun oynarken öğretmenleri tarafından gözlemlendiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin oyunlarda gözlemci rolünde olması, çocuğun gelişimini, ihtiyaçlarını, ilgilerini tespit edebilmesi için oldukça önemlidir. Ancak yapılan bu araştırmadan elde edilen bulgularda, öğretmenlerin oynanan oyunlarda kendi rollerine ilişkin genellikle “yönlendirme yapan kişi” konumunda oldukları dikkati çekmektedir. Ceglowski (1997), öğretmenlerin sınıflarında oyunu ciddiye almaları durumunda, oyun sırasında çocuklarla nasıl iletişim kurabilecekleri konusunda da kararlar alabileceklerini ve çocuklarla daha sağlıklı ilişkiler kurabileceklerini ifade etmektedir.

Öğretmenlere oynanan oyunların başarılı ve başarısız olma nedenleri sorulduğunda; öğretmenlerin oyunların başarılı olma nedenlerini, “uygun oyun seçimi”, “oyunu planlama”, “öğretmen katılımı”, “oyunları bilme ve uygulama” ve “çocukların ilgi ve isteğinin dikkate alınması” şeklinde belirttikleri görülmektedir. Oyunların başarısız olma nedenleri arasında ise, “karma yaş olması”, “öğretmen kaynaklı sorunlar”, “ebeveynlerin oyuna ilişkin tutumları”, “grup büyüklüğü”, “fiziki ortam” ve “araç/gereç ve materyal yetersizliği” durumlarını belirttikleri görülmüştür. Rothlein ve Brett (1987) öğretmenlerin, ailelerin ve çocukların oyun hakkındaki düşüncelerinin ve oyun algıları ile oyun uygulamalarının alan yazını yansıtır yansıtmadığını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada, öğretmenlere çocukların oyunlarına

engel olan durumları sormuşlardır. Öğretmenler çocukların oyunlarına engel olan durumlar olarak, aşırı koruyucu aile tutumlarını, yetişkin eleştirilerini, oyunun zaman kaybı olduğu şeklindeki anne-baba görüşlerini, çocukların disiplin problemlerini ve davranışlarını, araç-gereçlerin sınırlılığını, aşırı yapılandırılmış programları, yetersiz alanı ve çocukların sağlık problemlerini belirtmişlerdir. Bu sonuçlar yapılan bu araştırmadan elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Oynanan oyunların daha başarılı olabilmesi için öğretmenlerin beklentilerine ilişkin bulgular ele alındığında, öğretmenlerin aileden, MEB'den ve okuldan birtakım iyileştirmeler bekledikleri görülmektedir. Öğretmenlerin aileye ilişkin beklentileri ile ilgili olarak en çok üzerinde durdukları konunun “aileler tarafından oyunun öneminin farkına varılması”, aynı zamanda ödül-ceza ile ilgili tutumlarını değiştirmelerini ve çocuklarla birlikte oyun oynamalarını beklemektedir. Bunun yanı sıra öğretmenler MEB'den okul öncesi eğitim programının düzenlenmesini ve kaynak sağlanmasını beklediklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin okuldan beklentileri ise, kaynaklara ilişkin olarak “araç-gereç temin edilmesi” ve “okul bahçesinin düzenlenmesi” gibi beklentilerdir. Ayrıca öğretmenler, okuldan eğitim ortamlarının iyileştirilmesini de beklemektedir.

Oyun, çocuklar var oldukça önemini yitirmeyecek bir konudur. Bu duruma bağlı olarak, oyunu farklı pencerelerden görebilmek ve yorumlayabilmek her zaman önemli olacaktır. Okul öncesi eğitim ortamlarında, çocuklar serbest zamanlarda istedikleri herhangi bir öğrenme merkezinde kendi oyunlarını kurup oynayabildikleri gibi öğretmenlerin çocuklara sundukları çeşitli oyun olanakları da bulunmaktadır. Eğitim ortamında çocuklara sunulan bu oyun olanakları yoluyla çocukların tanınması, gelişimlerinin desteklenmesi, öğrenme ve deneyim sağlamaları hedeflenmektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin eğitim ortamında oyundan yararlanabilmeleri için çocukların ilgilerini, gelişimsel özelliklerini, becerilerini ve öğrenme durumlarını oyun ortamlarında gözlemlemeleri ve değerlendirmeleri büyük önem taşımaktadır. İyi bir okul öncesi öğretmeni, her şeyden önce çocukları iyi gözlemleyebilen, onların gelişimsel özelliklerini farkına varabilen ve çocukların ilgilerini, ihtiyaçlarını tespit edebilen kişidir. Bu bağlamda okul öncesi öğretmenlerin çocukların oyun davranışlarını gözleme, gözlem sonuçlarını değerlendirme, oyunun değeri ve oyunda çocukların desteklenmesine ilişkin farkındalık düzeylerinin artırılmasına yönelik eğitimler planlanabilir. Bunun yanı sıra, ebeveynlere oyunun önemine ilişkin bilgilendirici seminerler verilmesi, ebeveynlerle aile katılımlı oyun etkinlikleri düzenlenmesi okul ve aile arasında oyunun değeri açısından ortak bir bakış açısının oluşmasına katkı sağlayabilir.

Bu araştırma bulguları öğretmenlerin görüşlerini yansıtmaktadır. Yapılacak yeni çalışmalarda öğretmen görüşlerinin yanı sıra uygulamalarının da değerlendirilmesi planlanabilir. Farklı örneklerle, farklı yöntemlerle yapılacak çalışmalar ve elde edilen sonuçlar alan yazına katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Bolat, Ö. (2016). *Beni ödülle cezalandırma*. İstanbul: Doğan.
- Ceglowski, D. (1997). Understanding and building upon children's perceptions of play activities in early childhood programs. *Early Childhood Education Journal*, 25 (2), 107-112.
- Creswell, J. W. (2013). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches* (4.baskı). California: Sage Publications.
- Elkind, D.(2011). *Oyunun gücü*. B. Onur (Haz.). Ankara: İmge Yayınları.
- Giren, S. (2016). Okul öncesi öğretmenlerinin “okul öncesi dönem çocuğu için oyun” kavramına ilişkin metaforlar. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12(1), 372-388.
- Glesne, C. (2015). *Becoming qualitative researchers: An introduction*. (A. Ersoy ve P. Yalçınoğlu Çev.). Ankara: Anı yayınları.
- Haktanır, G. (2008). *Okul öncesi eğitime giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- MEB. (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. Ankara: MEB.
- Merriam, S. (2015). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Özdemir, A. ve Ramazan, O. (2012). Oyunağa çocuk, anne ve öğretmen bakış açısı. *Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi*, 2(1), 2-16.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (Çev. Bütün, M. ve Demir, S.B.). Ankara: Pegem Akademi.
- Piaget, J. (1962). *Play, dreams and imitations in childhood*. New York: The Norton Library.
- Rothlein, L. ve Brett, A. (1987). Children's, teachers' and parents' perceptions of play. *Early Childhood Research Quarterly*, 2(1) , 45-53.
- Rousseau, J. J. (1889). *Emile* (E. Worthington, Çev.). Boston: D. C. Heath & Company.
- Sevinç, M. (2004). *Erken çocukluk gelişimi ve eğitiminde oyun*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Tuğrul, B., Aslan, Ö. M., Ertürk, G., ve Altınkaynak, Ş. Ö. (2014). Anaokuluna devam eden altı yaşındaki çocuklar ile okul öncesi öğretmenlerinin oyun hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 101-116.
- Ünal, F. (2017). Okul öncesi öğretmen adaylarının oyun kavramına ilişkin metaforik algıları. *Route educational and social science journal*. 4(5), 407-426.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, V. (1997). Okul öncesi eğitimde oyunun kullanılması. *Nasıl Eğitim Sistemi: Güncel Uygulamalar ve Geleceğe İlişkin Öneriler Eğitim Sempozyumu'nda sunulmuştur*. İzmir.